

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԼՐԱՓԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Երկրիս միջոցով որ և իցէ մասնաւոր յայտարարութիւն տպել տվալը պէտք է վճարէ ամէն 4 տառի համար 1 կոպէկ արծաթ:

Հրատարակվում է ամէն շաբաթ օր, մի մի թիւրթ, Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն է 7 ռուբլի:

ԺԲ. ՏԱՐԻ

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 2 1869 ԱՄԻ

№ 29.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ:

Տաճկաստան. Monde լրագիրը խոստովանում է, որ վերջին ժամանակներումը ինքը շատ սխալվել է իր հաշիւներում, հռովմէական քարոզչութեան մասին արեւելքում: Արեւելեան եպիսկոպոսների տիեզերական ժողովում ներկայ գտնվելու յոյսը բոլորովին անյայտացաւ: Յոյները այժմ աւելի քան երբ և իցէ հեռու են մտքից դառնալու քաթոլիկ եկեղեցու դռը: Ազանդաւոր եպիսկոպոսները (օտար եկեղեցիների եպիսկոպոսները) շատ սառնութեամբ պատասխանեցին Պապի հրահրին: Մեծ շարժումն է հարկաւոր, որ արեւելեան ազգերը և նոցա առաջնորդները դարձնեն իրանց խոր քնից: Պիսկին չոր կ'վերաբերի Correspondance italienne լրագրի յայտարարութեանը — ասում է Monde ի Կ. Պոլսի թղթակիցը, թէ Յոյները հաւանական են Բուլղարների պահանջներին այն պտտառումով, որ վախենում են նոցա միաւորութիւնից Հռովմի հետ, տարաբաղդաբար այդ ամենին ճշմարիտ չէ: Բուլղար եկեղեցու անկախութեան հաստատութիւնը յաւիտեան, կամ զոնէ երկար ժամանակ, կը

ջնջէ Բուլղարների Հռովմի հետ միանալու յոյսը: Քաթոլիկ շարժումն որ երեւեալ 1868 թուականին և որ առաջ բերեց Ռուսիաւ Բուլղարների փոքրիկ հասարակութիւնը, աւելի բողոք էր Յունական իշխանութեան դէմ, քան թէ ճշմարիտ համոզմունքի հետեան: Թէ այսպէս և թէ այնպէս, Բուլղարներու ազգային եկեղեցու կազմվելը ֆնասակար է քաթոլիկ եկեղեցուն արեւելքում:

— Կ. Պոլսից գրում են Կիւստային — Բեւեւան Լիւթալի — Լեւոն. Ճանապարհորդութիւնը, որնոր մտածում է անելու Ֆրանսիացիների կայսերուհին արեւելքում, ինչպէս երևում է, մեծ տպաւորութիւն պէտք է անէ: Քաթոլիկները մեծամեծ յոյսեր են դնում այս հանգամանքի վերայ: Ազանդաւորները փոքր ինչ երկիւղ են կրում, իսկ ընդհանրապէս ամենքն էլ հետաքրքիր են: Ընդունելութիւնը, որնոր Կ. Պոլսը պատրաստում է Նապօլէօն կայսեր կողակցին, չափազանց ճոխ կլինի: Մշակները արդէն պատրաստում են Մուլթանի ամարանոցներից ամենընդարձակը և ընտիրը Օգոստոսի աւելցելու համար:

ՈՕՈՈՈՈՈ

Կը լսենք թէ կաթոլիկ ազգայնոց երեւելիներէն 40—50 հոգի Բարձր. Մեծ — Եպարքոսին ներկայանալով հանրական աղերսազիր մը մատուցեր են խնդրելով որ Գեր. Հասունի վրայէն աշխարհական պատրիարքութիւնն առնուելով՝ Հայոց և Յունաց պէս կաթոլիկներուն ալ ազգային ընտրութեամբ Պատրիարք մը արուի, որ ժողովրդեան կամաց համեմատ հրաժարելի ըլլայ: Կըսուի թէ Բարձր. Մեծ — Եպարքոսն այս հանրադիրն ընդունելով պաշտօնէից ժողովին ներկայացուցեր է, և որոշուեր է որ խնդիրը քննելու համար յատուկ յանձնաժողով մը կազմուի:

Յուսալի է, որ կայսերական կառավարութիւնն իր սովորական արդարաւիճութեամբ կաթոլիկ ժողովրդեան զանգատներն ուշադրութեան առնելով, չթողուր, որ Տաճկաստանի մէջ Գեր. Հասունին հոգեւոր իշխանութեան հետ աշխարհականն ալ միացնելով փոքրիկ պապութիւնն արմատներ ձգէ՝ ի ֆնաս թէ տէրութեան և թէ ժողովրդին իրաւանց:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆԻՐ

Տիգրանեան գեր. Մկրտիչ Եպիսկոպոսի ձեռքը տրուած կոնդակին վրայ օրապարտ մէջ այս օրերս դիտողութիւն եղած ըլլալով. այս մասին Պատրիարքարանս հարկ կը դատի 'ի պաշտօնէ յայտ առնել որ Ազգ. վարչութիւնը յիշեալ Եպիսկոպոսին հաշիւները տեսնելէն ետեւ հարկ դատեց անոր ըրած ծախքերէն մնացեալ պարտուց վճարման համար շրջաբերականաւ մը մայրաքաղաքէս նըպաստ հաւաքել. իսկ Զէյթունի և Քիլիկի եկեղեցեաց և դպրատանց նորոգութեան և այլ պիտոյից համար խոստացուած և գործադրութիւնն անհրաժեշտ համարուած ձեռնտուութեան համար ալ հարկ դատեցաւ կոնդակ տալ յանուն Ռումանիոյ ազգայնոց, և յատուկ ժապաւինեալ տուամար մ' ալ յանձնուեցաւ Մկրտիչ Եպիսկոպոսին. ուր պիտի արձանագրէ հաւաքած նուէրները և հաշիւը Ազգ. վարչութեան պիտի հաշորդէ:

Հետեապէս այս մասին դիտողութեանց տեղեւորացը համար սոյն պատշտօնական ծառուեցաւ:

6 մայիս 1869

ի Պատրիարքարանի Հայոց:

Կ. Պօլիս:

ԽՄԲԱԳԻՐ

Ազգ. վարչութեան կողմէ այս օրերս Ս. Եկեղեցեաց և թէ Մօլթոսի մարտիկոյ ազգայնոց ուղղեալ կոնդակներ ինձ յանձնուած ըլլալուն առթիւ ազգային օրապարտ մէջ եղած դիտողութեանց մասին, որոնք կը կարծեն թէ իմ ձեռքս 'ի նպաստ Զէյթունի վարժարանաց և այլն հաւաքուած նուէրներն ու գրքերը սահմանեալ տեղն չեն հասեր, կամ թէ անոնց հաշիւները չեմ տուեր, ևն.

Ահա իմ պատառիս, որ է' նախկին Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ տու. Զէյթունի ժողովուրդն գրուած նամակին պատճէնը, նոյնպէս Զէյթուն տարած գրքերու համար ընդունած ստացադրիս օրինակը, և միանգամայն Զէյթինցոյ տու ինձ ուղղեալ շնորհակալութեան հանրագրութեան պատճէնը, զորս ներփակեալ զրկելով կը խնդրեմ

որ հրատարակէք, որպէս զի հետաքրքիր ազգայինը լաւ վերահասու լինին թէ յ' գէմիր, յեգիպոս և այլ տեղեր ըրած ձեռք գործութեամբս հաւաքած ազգային նուիրատուութիւնը նպատակին հասած են՝ թէ չէ. անոնց հաշիւները և միանգամայն ըրած ծախուցս հանրացուցակը վարչութեան տուած եմ՝ թէ չէ, և հետեապէս ունայն կասկածներու տեղիք չարուի. քանզի վարչութիւնը, եթէ իր.ք չտեղեկանար այս ամեննուն, չէր հաճեր այս անգամ կոնդակներ տալ ինձ թէ Պօլսոյ Ս. եկեղեցեաց և թէ Ռումանիոյ ազգայնոց նուիրատուութեանը դիմելու և այլն:

Որով մնամ աղօթարար և այլն,

Մկրտիչ Եպիսկոպոս Տիգրանեան

Աստուծոյ Բերնոյ և այլոց:

6 մայիսի 1869 ամի

Ի Կ. Պօլիս:

Հաւաքուած գրքերու մասին Զէյթութինցոյմէ տրուած ընկալադիրն է:

Երեւոյն Զէյթինի երկու ուսումնարանի և երկու ծաղկոյաց վարժարանի տեսուչ և հոգաբարձուք ներքոյ գրեալ գրեանքն ամբողջ մեզ յանձնուեցաւ ձեռամբ Տիգրանեան Մկրտիչ վարդապետի, ուստի զայս ընկալագիրս տուաք նորին հայրութեան 'ի միամըտութիւն իւր և տեսողաց համայն:

Երկու հազար մեծ և փոքր գրեանք. երկու թօփ կտաւ. երկու թօփ պատմայ: 1868 փետրվ. 'ի Զէյթուն:

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒՔ.

Ս. Նազարէթ Սիւրենեան, Աստուածատուր Եկեղեցեաց, Ղազար Շովրոյի Մկրտիչ Եպիսկոպեան, Մ. Յարութիւն Մարգարեան Մ. Պապայ Սրխեան:

(Ստորագրողներն է):

Պատրիարքարանի Ազգային վարչութեան կողմէն Զէյթունի զրկուած գիրն է:

Մեծապատիւ իշխան աղայք սիրելիք մեր 'ի Քրիստոս:

Կը յուսամք, որ արժ. Մկրտիչ վարդապետը եկած հասած է այդ կողմը, ինչպէս որ իրեն պատուիրած եմք՝ զձեզ միութարեւ, սիրաշահել և հարկաւոր եղած արեւկարգութիւնները 'ի դործ դնել, այնպէս որ տեղոյդ դպրատուները յառաջանան, որոց համար վերջերս բարեպաշտ քանի մը ազգայնոց կողմէ նպաստներ խոստացուած են, ինչպէս կրնաք իմանալ Արժ. Մկրտիչ վարդապետէն, որուն ձեռքով մէկ քանի տեղերէ հաւաքուած նուէրներու հաշիւը վարչութիւնը արդէն առած ըլլալով, Մկրտիչ վարդապետի ըրած ծախքերը մի առ մի քննելով որոշած էր որ հաւաքածներէն վճարուին, ուրեմն ինչ որ ժողոված է վարդապետին ղեկմէնը անցած մի կարծէք, եւ ասանկ կարծիք ընողներ եթէ կան այդ կողմը՝ թող զիտանան որ վարչութեան գիտութեամբ ու քննութեամբ ստուգուած է ամեն բան, և պարտոյ տեղը վարդապետէն բան չփառեն և չնեղացունեն այնքան աշխատութեան որ մինչև հիմայ ունեցաւ ձեր վրայ: Ողջ լերուք:

Կ. Պատրիարք Պօղոս արք. Եպիսկոպոս:

(Կնիք):

1868 փետրվ. 8 'ի Պօլիս

Պատրիարքարանի ամենայն Հայոց:

Զէյթինցոյմէ մեզի տրուած խնդրադիրն է:

Գերապատիւ Տէր.

Քաջ գիտեմք ու կը տեսնամք ձեր անշահասէր աշխատութիւնը որ հոգւով չափ աշխատեցաք և կաշխատիք մեր Զէյթինի բարեխառութեան համար. և կը յուսամք տալու զեռ ևս շատ պիտի աշխատիք մինչև կատարեալ նպատակին հասցնել ձեր խոստմունքները, որն որ 1867 յունուար 1 այցելութեանդ զալած ժամանակին խոստացար որոց է որ կատարեցիք, որպէս մեծ. մեր չորս սիրելի իշխանաց վերադարձը 'ի Պօլսոյ, և նոյնին համեստուհի ընտանիքները 'ի Մա-

բաշէն, և մանկունքները Զէյթունէն ՚ի Պո-
լիս վարժարանը տանելու, և տեղս ծաղկոց-
ներ և ուսումնարան բանալու, և վարժարա-
նացս ծախքերը կարգի գնելու, զայս ամենայն
տեսանք և կը վայելեմք, մեծապէս շնորհա-
կալեմք. թէև վարժարանացս ծախքերը կա-
տարելապէս տակաւին չէ հիմնադրուած, կը
յուսացուի այն մէկ մասն ալ հաստատ հի-
ման վրայ գնելու աշխատելու և յուսով եմք
զայն մօտ ժամանակին վայելելու . . . ևն.

1868 յունիս 20 (Ստորագրու թիւնք):
Ի Զէյթիթին: (Կնիք:)

Այս նամակն ալ նոր եկած է Զէյթունէն:
Գերապատիւ Ս. Հայր.

Մինչև ցարդ թողանիս 100 լիւրա յե-
զիպտոսէն կուգայ, ու վարժարանները՝ փառք
բարերարին՝ շնորհիւ բարերարաց յառաջա-
նալու վրայ են. նոյնպէս 60 լիւրա յԱղէք-
սանդրիպէն մի տարեկան եկաւ. բայց Ս. Աստ-
ուածածնի դպրոցը հոյ ճարակ եղաւ, Պ.
Կարապետը վերնատունը նստած վարժապե-
տութիւնը կընէ անխափան:

Յարուհեան Չաքրեան գրաստան Հայ-
կաբան և Տաճկաբան լեզուին:

1869 մարտ 7 ՚ի Զէյթիթին

Յուսու մնարանն:

Ահա ապիկ վերոյիշեալ նամակներէն ճշմար-
տութիւնը յայտ յանդիման կերեի ձշմար-
տասէր ազգայնոցս:

ՄԿՐՏԻԶ ԵՊԻՍԿՈՓՈՍ ՏԵՊՐԱՆԵԱՆ:

Աստուծոյ բերնէ կայն:

1869 մայիս 6

Ի Կ. Պոլիս:

Հիւնքեար — Իսկէլէսիի դաշտավայրն ե-
րէկ Ազգային Սահմանադրութեան իններորդ
աւարեգարձին առաւել շքեղութիւն պիտի
տար. եթէ անձրեւը օգին գեղեցկութիւնն
տրելով՝ փողոցներն ու գաշտը ճահիճնե-
րու չգարձներ: Մայրաքաղաքին ամեն թա-
ղերէն խուռն բաղմութիւն զիմած էր ՚ի Պէյ-

քօղ. բայց տակաւին շողենաւէն չեկած, անձ-
րեն առնելով դէմքերը արեւոց: Ինչպէս
արդէն ծանուցուած էր, Ամեն. Տեղապահ
Սրբազանը ժողովրդեան ջերմ թախանձա-
նաց չկրնալով զիմանալ՝ Պէյքօղ գացած
էր Ս. Պատարագ մատուցանելու. Շողենաւ-
ներուն հասած ժամանակ անձրեւն արդելք
եղաւ, որ կանոնաւոր թափօր մը կազմելով
եկեղեցին և անկէ ալ դաշտավայրն երթա-
լին. սակայն որչափ որ կարելի էր հանգէսը
զուարթացնելու ջանքեր եղան: Մեծարգոյ
Փանոսեան Էֆէնտին յատուկ շողենաւ մը բռն-
նած էր Ազգայեան վարժարանի աշակերտու-
հաց համար, որը շողենաւին Պէյքօղ հա-
սած ժամանակ անմիջապէս չկրցան դուրս
ելնել անձրեւին պատճառաւ: Անձրեւը քիչ
մը դադարած միջոցին, օրիորդները շողենա-
ւին մէջէն ազգային երգեր երգեցին, և
խուռն բաղմութիւն մ' ալ նաւամատոյցը
լցուելով ու կնիքը եղան: Օրիորդ մ' ալ կարճ
բայց ազդու ծառ մը խօսեցաւ, զոր բոլոր
հանդիսականք ծափահարեցին: Ժամը 6 էն
նաեւ օդը քիչ մը բացուելով բաղմութիւնը
նաւադարաններով Հիւնքեար — Իսկէլէսիի դի-
մել սկսաւ, ուր յետոյ Ազգայեան վարժա-
րանի աշակերտուհիք ալ եկան, և առուա-
կէն անդին ամփիթէատրոնի պէս պատրաս-
տուած տեղ մը նստելով երգեր երգեցին:
Ամեն. Տեղապահ Սրբազանն և Գեր. Ներսէս
եպիսկոպոսը վրանի մը ներքեւ նստած էին,
ուր մէկ երկու ճառեր խօսուեցան: Գեր. Ներ-
սէս Սրբազանն ալ բարեմաղթութիւններ քրաւ-
փան կենաց մեր Օգոստ. Ահհապետին, որոյ
բարձր շնորհիւ ազգերնիս իր նիւթական և
բարոյական զարգացման կաշխատի: Յետոյ
Ամեն. Տեղապահ Սրբազանն աշակերտուհեաց
դռնուած տեղն ալ իր ներկայութեամբը
պատուեց: Ժողովուրդը մեծապէս զօհու-
թիւն կը յայտնէր Նորին Սրբապետութենէն
այս ազգային հանգէսն իր ներկայութեամբ
պատուելուն համար: Ժամը 9 ին միջոցները
ցուրտ հով մը փչելով, ամեն մարդ գրեթէ
ակամայ բաժնուեցան Հիւնքեար — Իսկէլէսիի
գաշտէն, որ ազգայնոցս սիրոյ և միութեան
զգացմանց յայտարարութեան հանդիսարան
մ' եղած է, և շողենաւները դարձան, որք
քիչ մը վերջն իրենց անիւները դարձնելով
խրաքանչիւր իրենց տեղն եւ տարին նուա-
զարաններու և ազգային երգերու ձայներով:

Սամաթիոյ Ազգայեան վարժարանի ա-
շակերտուհիները թէ իրենց վայելաւորապ
կերպարանքովը, (ամէնն ալ միակերպ սպի-
տակ հագած) և թէ քաղցրանուագ երգե-
րով երէկուան ազգային հանդիսին շուքն
աւելցուցին: Կայսերական պալատին և Բարձր.
Եպարքոսին ապարանին առջեւն անցած ժա-
մանակին քանի մը վայրկեան կանգ առ-
նելով բարեմաղթութեան երգեր երգեցին,
որուն համար Բարձր. Մեծ — Եպարքոսը յատ-
կապէս իր պաշտօնատարներէն մէկէ երկու-
գաթի նաւակաւ մը շողենաւը զրկելով զո-
հութիւն յայտնեց:

Յիշեալ աշակերտուհեաց վրայ տես-
նուած շնորհքն ու բարեկարգութիւնը, և
մանաւանդ երէկուան ազգային տօնի այս
կերպով մասնակցիլն ընդհանուր զօհութեան
առիթ եղաւ, որուն համար Ազգայեան վար-
ժարանի անօրէնութիւնը շնորհակալեաց ար-
ժանի է:

Ազգային Պատրիարքարանի կողմէ հե-
տեւալ տեղեկութիւնը զըկուած է մեզ ՚ի
հրատարակութիւն:

Այս անգամ մայիս 10 թ. տեղանաւ
կարնոյ Բարձր. Կուսակալին կողմէ ՚ի Բ. Գուռն
հեռագիր մը հասած է, որ կիմացնէ թէ
Մշոյ զիւղերէն մէկուն մէջ եկեղեցւոյ աւ-
արտանէն ետեւ դուրս ելնող մեր ազգայ-
նոց վրայ յարձակող ու բռնաբարող ապրս-
տամբ քիւրտերը Մշոյ կառավարիչ Ահմէտ
պէյի ջանիւքը ձերբակալ եղեր են:

Նոյնպէս մայիս 17 թուականաւ յի-
շեալ Բարձր. Կուսակալին կողմէ ուրիշ հե-
ռագիր մը հասած է ՚ի Բ. Գուռն, որով
կը ծանուցանէ թէ Մշոյ Ս. Յովհաննու վա-
նից կողոպտեալ եկեղեցական գոյքերէն վե-
րստին այս անգամ երեք կտոր գոյք երեւան
եկած են:

13 մայիսի 1868 թ.

՚ի Պատրիարքարանի Հայոց

Կ. Պոլիս:

Բերայի քաղաքագետական ժողովին
նաւկին նախագահ Ալի պէյը, որ Բ. Գրան
կողմէ քննչի պաշտօնով Տիգրանակերտ և
Քիւրտիստան գացած էր, և Աղաբէգեան Մար-
կոս Էֆէնտին, որ Ալի պէյին ընկերացած

էր, իրենց պաշտօնը կատարած ըլլալով շաբաթ օրը Կ. Պօլիս վերադարձան:

Ամեն. Տեղապահ Ս. Հայրն երէկ Արգարութեան բարձր ատենին նախագահ վսեմ. ձեռնադրութեան արարողութեան զընաց՝ ազգային խնդրոց մէջ Նորին վսեմութեան ցոյց տուած բարեւեր հոգածութեան և ինքնանոց համար ազգին շնորհակալութիւն է յայտնելու:

Այսօր գեր. եպիսկոպոսները նորէն 'ի ժողով կը գումարուին Տեղապահ սրբազանի հրահրանք՝ Սոյ խնդրոց վրայ կրկին անգամ խորհելու և որոշում մ' ընելու համար:

Տեսնենք թէ այս անգամ մեր գեր. սրբազան հայրերը պիտի կրնան ազգին և եկեղեցւոյն իրաւանց պաշտպան կենալ և ըմբոսանքն ըստ օրինի պատժել:

Այս առթիւ իրենց ուշադրութիւնը կը հրահրենք երէկուան Մէծմուսի մէջ հրատարակուած Հաճրնի Պետրոս եպիսկոպոսին նամակին վրայ՝ որ բացարձակ դաւաճանութիւն մ' է ազգին դէմ:

Եթէ ստոյգ է, որ այն յանդուգն նամակը Պատրիարքարան եկած է, կը զարմանանք թէ ինչպէս մինչև այսօր ծածուկ պահուեր է ազգէն, և մանաւանդ ինչպէս մինչև այսօր անօրէնութիւն մը չէ եղած անոր դէմ:

Իրաւունք չունինք ուրեմն ըսելու և կրկնելու թէ մեր եկեղեցական իշխանութիւնն իր այս տարտամ և վարանալ ընթացքով քայքայման պիտի հասնէ:

Լաւ ուշադրութիւն թող ընեն մեր եկեղեցական Ս. Հայրերը: Ազգն այս օրուան օրս դեռ իր վստահութիւնը բոլորովին չէ վերուցած իրենց վրայէն. կուզէ որ իրենց ձեռքը ազգին կրօնական իրաւունքները պաշտպանուին, եկեղեցւոյ կարգաց և կանոնաց և ազգին իրաւանց հակառակող և կղերականութիւնը շահու և կրից գործիք ընող անսանձ, անուրայ և անխիղճ եկեղեցականներն արժանապէս պատժուին և յուզութիւն բերուին, ինչ աստիճանէ և ըլլան:

Այս կապակէ ժողովուրդը և չուզեր առ այժմ միջամտել կամ ինքնին գործել, յուսալով, որ Ս. Հայրերն իրենց նուիրական պարտականութիւնը պիտի կատարեն:

Մաղթենք, որ այս յոյսն 'ի դերեւ չենէ:

Հինգշաբթի օրը Ս. Փրկչեան հիւանդանոցի այցելութեան տօնը մեծ հանդիսի կատարեցաւ:

Ինչպէս արդէն ծանուցած էր, Ամեն. Տեղապահ Ս. Հայրը հանդիսաւոր պատարագ մատոյց, և յետոյ հիւանդանոցին ամեն թաղերը պարտելով պատասպանները մխիթարեց:

Հոգաբարձութիւնն այս մարդասիրական այցելութեան հանդիսին ազգային տօնի մը կերպարանք տուած էր: Հիւանդանոցին դուռն և ուրիշ յարմար տեղերը կանանց ներով և ծաղիկներով զարդարուած էին, և յատկապէս նուագարան բռնուած էր 'ի զուարճութիւնն այցելուաց և պատասպանելոց: Հարիւրի չափ հրաւիրելոց հացկերութեամբ արուեստ, նոյնպէս և համայն որատեսարանաց:

Ազգային երգեր երգուեցան և ճառեր խօսուեցան դպրոցի աշակերտաց կողմէն: Գեղեցիկ ճառ մ' ալ մեծ. Տրքթոր Պարոնիկ Մատթէոսեան խօսեցաւ, որ համայն ուկնդրաց գոհութիւն պատճառեց:

Այցելուաց թիւը 10 հազարի կը հասցնեն, որ ուրիշ տարիներ տեսնուած բան չէր, և որ պատիւ կը բերէ ազգիս մարդասիրական զգացմանց:

Հոգաբարձութիւնը բոլոր պատասպանելոց և աշակերտաց զգեստները նորոգած ըլլալով, ընդհանուր բարեկեցութիւն կը փայլէր հիւանդանոցին ամէն կողմը, զլիսաւորապէս հիւանդարանին մաքուր բարեկարգ և կանոնաւոր վիճակն այցելուաց ուշադրութիւնը գրաւելով գոհութեան առիթ եղած է, և շատերը բողբոջեց յայտնած են, որ միշտ այն վիճակին մէջ պահուելու փոյթ և հոգ տարուի, և ասոր համար առատ նուէրներ տրուած է, որոց զուամբը՝ լսածնուս նայելով՝ 12-13 հազար դուրուշի հասեր է:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՆՁԵԼՕ

(Շարունակութիւն):

ՌՕՏ. Որին ես սիրում եմ:

Հօմ. Նրա անունն է կատարինա Բրազաիլի. Անջելօ Մալիսիերիի Պատուայի Պատենտայի կինն է նա:

ՌՕՏ. Միթէ. կատարինա Բրազաիլիի, Պատենտայի կինը:

ՀՕՄ. Թէ վախենում էք, դեռ ժամանակ ունենք, ահա էս բաց դռնովը դուրս գնացէք:

ՌՕՏ. Ես վախենամ. չէ, նորա համար եմ վախենում, ո՞վ կը լինի ինձ պատասխանատու քու մասին:

ՀՕՄ. Ո՞վ, կասեմ ձեզ, որովհետեւ էդպէս էք կամենում: Սորանից ուրիշ օր առաջ, կէս զիշերից մէկ ժամ վաղ, դուք անց էիք կենում Սան-Պրատօզիմօյի հրապարակով: Գուք մէնակ էիք, յանկարծ լսելիք եկեղեցու ետեւից՝ ձայներ և թրերի չնչնից, դուք դէպի էն կողմը վազեցիք:

ՌՕՏ. ձգմարիտ է, և ես ազատեցի էդ ժամանակ մէկ դիմակով մարդ, որին երեք աւագակներ ուզում էին սպանել:

ՀՕՄ. Եւ որը հեռացաւ էնտեղից՝ առանց ձեզ տեսնելու իր անունը և շնորհակալութիւն անելու. էդ մարդը ես էի: Ինչ զիշերուանից, պարոն Դէլիսօ, ես ձեզ համար միշտ բարի եմ կամեցել: Գուք ինձ չէք ճանաչել. իսկ ես ձեզ ճանաչել եմ: Ես աշխատել եմ ձեզ մօտեցնել էն կնոջ հետ, որին դուք սիրում էք, իմ շնորհակալութեան փոխարէն: Ուրիշ ոչինչ, հիմա հաւատով եք ինձ:

ՌՕՏ. Ո՛հ, հա՛, հա՛, շնորհակալ եմ: Ես վախենում եմ, էի որ չը լինի թէ որոգայթ են լարում նորա համար, հիմա կարծես թէ մէկ ծանր բեռ վեր առան շալակիցս, էլ չեմ վախենում: Ո՛հ, հիմա դու իմ բարեկամս ես, յաւիտենական բարեկամս, դու աւելի մեծ բարերարութիւն արիւր ինձ, քան թէ ես քեզ, ես չէի կարող ապրել երկար ժա.

մանակ առանց կատարելի տեսութեան, ես ինձ կապանէի. հասկանում ես, կը կորցնէի հոգիս: Ես ազատեցի միայն քո կեանքդ, իսկ զու ազատում ես իմ սիրտս և իմ հոգիս:

ՀՕՄ. Ուրեմն մնում էք:

ՌՕՏ. Մնում եմ, մնում եմ. ես քեզ հաւատում եմ. ասացի, հաւատում եմ: Ո՛հ միայն տեսնեմ նրան. տեսնեմ մէկ ժամ, մէկ րոպէ տեսնեմ նրան: Հասկանում ես ի՞նչ է նշանակում նրան տեսնել: Ո՛ր է արդեօք:

ՀՕՄ. Էն տեղ, իր աղօթարանում:

ՌՕՏ. Որ տեղ կը տեսնեմ ես նրան:

ՀՕՄ. Էս տեղ:

ՌՕՏ. Ե՞րբ:

ՀՕՄ. Քառորդ ժամից յետոյ:

ՌՕՏ. Ա՛խ. տէր իմ Աստուած:

ՀՕՄ. (ցոյց տալով նրան ամէն մէկ դուռը) Ուշադիր եղէ՛ք, էն ետեւումը Պօտեմայի ննջարանն է, էս րոպէին նա քնած է և էս ժամանակ ոչ ոք զարթուն չկայ պարտի մէջ բացի տիկին կատարինէն և մեզ: Ես կարծում եմ ոչինչ ահ չկայ էս դիշեր: Մեր էստեղ տուն էկած ճանապարհի մասին ես չեմ կարող ձեզ ոչինչ տեղեկութիւն տալ. որովհետեւ էդ մէկ զաղտնիք է, որը միայն ինձ է յայտնի. միայն էդ ճանապարհով դուք կարող էք առաւօտը ձեզ ազատել: (Գնալով դէպի ետեւը) Էս դուռը ձեր սիրելիների մարդու դուռն է իսկ դուք, որ սիրական էք (ցոյց տալով պատուհանը) ես ձեզ խորհուրդ չեմ տալ զործ դնել էս պատուհանը, ինչ որ ուզում եք պատահի, էն պատճառով որ քառասուն ոտնաչափ բարձրութիւնից դուք կարող էք դեառ ընկնել, որ վաղում է սորա տակ: Հիմա ես ձեզ թողնում եմ:

ՌՕՏ. Գու ինձ ասացիր քառորդ ժամից յետոյ:

ՀՕՄ. Այո՛:

ՌՕՏ. Նա մէնակ ներս կ'գայ:

ՀՕՄ. Շատ կարելի է ոչ, փոքր ինչ մի կողմում պահուեցէ՛ք:

ՌՕՏ. Ո՛ր:

ՀՕՄ. Անկողնակալի ետեւը, ահ, չէ, վեր ելէ՛ք պաշտգամի վերայ: Եւ երեւցէ՛ք երբ յարմար կը գտնէք: Աղօթարանի մէջ կարծեմ աթոռները շարժում են. տիկին կատարինէն գալիս է, մենք պէտք է բաժանուինք. մնա՛ք բարով:

ՌՕՏ. (պաշտգամի մօտից) Ով կուզէ ինչ, էսպիսի բարեբարութիւնից յետոյ իմ բոլոր ունեցածս, կարողութիւնս, իմ կեանքս քուէն է: (Բարձրանում է պաշտգամի վերայ և անցյալանում է):

ՀՕՄ. (զառնալով դէպի ժողովուրդը առանձին) Կեանքդ էլ քեզ չէ պատկանում, տէր իմ: (Մտիկ է տալի, որ չլինի թէ Ռօտօլֆօն տեսնի. յետոյ հանում է ծոցից մի փոքր նամակ և դնում է սեղանի վերայ: Ծածուկ դռնից դուրս է դնում, որը իսկոյն կողպւում է: Ներս են մտնում աղօթարանից կատարինէն և Գաֆնէն. կատարինէն Վենետիկի աղնուական կնկայ շոր ունի հագած):

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ.

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, ԴԱՅԱՆԱ, ԵՒ ՌՕՏՈՒՅՈՒ

պահուած պաշտգամի վերայ:

ԿԱՏ. Մէկ ամից աւել է: Հասկանում ես ի՞նչ է նշանակում մէկ ամից աւել, Գաֆնա. Ո՛հ, էլ յոյս չկայ: Ելի թէ կարողացել էի քնել, դոնեա կը տեսնէի նորան երազումս. բայց քունը փախել է աչքիցս: Ո՛ր է Ռեջինելան:

ԴԱՅ. Գնացել է իրան սենեակը աղօթք անելու: Եթէ կը հրամայէք կասեմ, որ նա ձեզ հարկաւոր է:

ԿԱՏ. Թող կատարէ իրա պարտքը դէպի Աստուած. թող աղօթք անէ: Իսկ ես, ինձ էլ ոչինչ աղօթք չէ օգնում:

ԴԱՅ. Կը հրամայէք, որ կողպեմ էս պատուհանը, աղջկի պարոն:

ԿԱՏ. Ինչ աղօթք, խեղճ իմ Գաֆնա, ինչ աղօթք կարող է ինձ օգնել. ես տանջվում եմ: Հինգ շաբաթ, հինգ մեծ շաբաթ է, որ ես չեմ տեսել նորան: Զէ, մի կողպիլ պատուհանը, էդ տեղից քիչ հով է փչում, ինչ պատիժ է, տէր իմ Աստուած, զուլսս այրվում է: Եւ ես էլ չեմ տեսնիլ նորան, ինձ զցել են չորս պատի մէջ և բանտարկեալի պէս բռնութեան մէջ են պահում: Վճռած է, որ էս սենեակի մէջ ոտք դնելը շարադրածութիւն համարվի: Ո՛հ, ես ինքս չէի կամենալ տեսնել նորան. տեսնել նորան էստեղ. մէկ էդպիսի մտածողութիւնը անգամ ինձ զարհուրեցնում է: Ա՛խ, Տէր իմ Աստուած,

մի՞թէ սիրելը յանցանք է եղել և ինչո՞ւ է եկել նա Պատուայ, ինչո՞ւ ես ինձ տուի կրկին բաղդաւորութեանը. երբ նա պէտք է էսքան կարճ տևէր: Ժամանակ առ ժամանակ միայն մէկ ժամ կարողանում էի ես նորան տեսնել, մէկ կարճատև անցաւոր ժամ, որ ինչպէս մէկ օղամուտ հաղիւ կարողանում էր հաղորդել իմ կեանքիս փոքր ինչ օդ և արև: Իսկ հիմա փակուեց բոլորովին էն միայնակ ճանապարհն էլ, էլ չեմ տեսնիլ ես. էն պատկերը, որ ինձ լոյս է տալի: Ա՛խ Ռօտօլֆօ. Գաֆնէ, ասա ինչդրեմ ճշմարիտը, չէ որ էլ ես չեմ տեսնիլ նորան:

ԴԱՅ. Աղջկի պարոն:

ԿԱՏ. Եւ ճշմարիտ չէ, որ ես ուրիշ կանայ նման չեմ: Զուարճմունքները, տօները, զբաղմունքները. էդ բոլորը ոչինչ նշանակութիւն չունեն ինձ համար: Ես, Գաֆնա, էս եօթը տարի է, որ միայն մէկ մտածմունք ունիմ, որ է սէրը. միայն մէկ զգացմունք, որ է սէրը, մէկ անուն միայն սրտիս մէջ, որ է Ռօտօլֆօն: Երբ ես իմ չորս կողմն եմ նայում, ուրիշ ոչ ոքին չեմ տեսնում բացի Ռօտօլֆօն, միշտ Ռօտօլֆօն, ոչինչ բացի Ռօտօլֆօն: Ես կարծում եմ, որ նորա պատկերն է եղել իմ հոգւոյս օրինակը անպատճառ: Եօթը տարի է, եօթը, որ ես նորան սիրում եմ: Ես ասեմք մատաղահաս էի, մի՞թէ կարելի է անողորմաբար հարկադրել մէկ աղջկայ մարդ ուզել. զորօրինակ իմ մարդու պէս մէկին. ի՞նչ օգուտ մեր ամուսնութեանից: Ես հաղիւ թէ համարձակվում եմ խօսել միայն նորա հետ, և կարծում էի թէ շատ երջանիկ կեանք է էսպիսի կեանքը, երջանիկ դրութիւն է իմ դրութիւնը: Ելի եթէ ես մօրս կենդանի ունենայի:

ՌՕՏ. Հեռացրէ՛ք ձեզանից, աղջկի պարոն, էդպիսի տխուր մտածմունքները:

ԿԱՏ. Ո՛հ, էսպիսի զիշերները, Գաֆնէ, ես և նա միասին շատ քաղցր ժամեր ենք անց կացրել: Ասա ինչդրեմ, մի՞թէ որեւիցէ յանցանք տեսնում ես իմ այսպէս խօսելուն նորա վերայ: Ոչ մի յանցանք, էնպէս չէ: Իսկ ինչպէս տեսնում եմ իմ տխրութիւնս քեզ ձանձրացնում է- մի՞ նեղանալ: Գնա՛քնելու, գտի՛ր Ռեջինելային:

ԴԱՅ. Իսկ զո՞ւք, աղջկի պարոն:

ԿԱՏ. Ես ինքս կը հանում. հանդիսուքնիր, իմ բարի Գաֆնէ, գնա՛:

ԴԱՅ. Թող երկինքը լինի ձեր պաշտպանը
էս գիշերը:

(Գուրս է գնում աղօթարանի դռնովը):

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ.

ԿԱՏԱՐԻՆԷ, յետոյ ՌՕՏՈԼՖՕ զստիկոնից:

ԿԱՏ. (մենակ) Մէկ երգ էր երգում՝նա,
և երգում էր չափազանց քաղցր. նստած ու
տիս տակը, որ . . . Ո՛հ, հնազանդ ընդհա-
ններ են պատահում, երբ կը ցանկայի մէկ էլ
տեսնել նորան, և պատրաստ եմ էգուցիս մի
երջանիկ ընդհանր համար իմ կեանքս զոհել:
Էն տողերը մանաւանդ, որ ինձ էր վերաբե-
րում (վեր է առնում կիթարը). էս է կար-
ծեմ եղանակը (ածում է մէկ քանի հար-
ուածներ մի ախուր եղանակի). եթէ կարո-
ղանայի միտս բերել խօսքերը. Ո՛հ, հոգիս
կը ծախէի, որ կարողացնէի լսել էս խօս-
քերը նորանից, մէկէլ մէկէլ լսել առանց նո-
րան տեսնելու անգամ, զոնէ հեռուից միակ
նորա ձայնը, այո՛ նորա ձայնը գէթ լսէի:

ՌՕՏ. (պահուած, զստիկոնից երգում է)

Հոգիս կպած է մարմնիդ հետ,
Ուր որ լինիս կեանքս է քեզ հետ:
Միևնոյն բաղդի շղթայով,
Ուրախ կպուած ենք միմեանց հետ:
Էն քնար ու տախտիկ եմ ես,
Որի քաղցր ձայնն ես դու,
Էն վարդի ծառն եմ ես,
Որին հով ես փչում դու:
Էն շրթունքն եմ ես,
Որով ժպտում ես դու:
Միտքդ առարկան եմ ես,
Միտքս առարկան ես դու:

ԿԱՏ. (վեր գցելով կիթարը). Երկինք:
ՌՕՏ. (շարունակելով միշտ պահուած):

Մինչդեռ մտածում է ժամանակը,
Եւ երգի ախուր ձայնը
Պէտք է հասնի ականջիդ,
Իսկոյն ծիծաղը տխրութեան տեղ,
Փայլում է քո ճակատիդ:

ԿԱՏ. Ռոտուրժով
ՌՕՏ. (զուրս է դառն, վեր է գցում իր

վերաբերուն զստիկոնի վերայ) Կատարինա .
(ուզում է ընկնի Կատարինէի ոտքերը):

ԿԱՏ. Դու հստեղ, ի՞նչպէս, հստեղ ես:
Տէր իմ Աստուած, ես կը մեռնեմ ուրախու-
թիւնիցս և վախից: Ռոտուրժով, գիտե՛ս, թէ
որտեղ ես, մի՞թէ կարծում ես թէ էս սե-
նեակն էլ միւս քո մտած սենեակների նման
են, ողորմելի, կորել ես:

ՌՕՏ. Ի՞նչ ֆիւս: Ես պէտք է մեռնէի
քեզ չտեսնելուց, հիմա թող մեռնեմ քեզ
տեսնելուց յետոյ:

ԿԱՏ. Եթէ էգուցիս է, շատ լաւ ես արել, որ
եկել ես: Ես էլ քեզ հետ կարող եմ մեռնել,
թող ինչուզում է պատահի հիմա. ես քեզ տե-
սայ. ուրիշ ոչինչ բան վէճս չէ, մէկ ժամ
քեզ հետ լինիմ, յետոյ թող թէ ուզում
է էս տանիքը անգամ գլխներիս քանդուի:

ՌՕՏ. Աստուած ողորմած է, ոչինչ չի
պատահիլ, պաշտօնի մէջ զարթուն մարդ
չկայ, կարծում եմ: Ինչպէս ներս եկայ, էս-
պէս էլ կարող եմ դուրս գնալ:

ԿԱՏ. Ի՞նչպէս ներս եկար:

ՌՕՏ. Ինձ ներս բերեց մէկ մարդ, որի
կեանքը ես ազատել եմ մահից: Յետոյ կը
պատմեմ. միայն էսքան գիտեմ, որ ես ապա-
հով եմ ամէն կողմից:

(Պիտի շարունակվի):

Ֆ Է Լ Է Տ Օ Ն:

Ուշուց տալու հետեւանքը: Ծա-
ռայ—մանկավարժ: Յովհաննէս պէյ
Տատեանի մահը: Հայկական աշ-
խարհ: Ատամբուլից խարտը:

Դինգէլշտէտ անունով մի պարոն ահա
ինչ է դրում յուլիի 6 ին Նախիջևանից:

Նախիջևան քաղաքումը Արտէմ Քա-
լանթարով անունով մի Հայ մարդ մի օր
տեսնէ, որ իր դրացի Սեմէօնովն մեծ որ-
դին տանում է էլէլ կռան տակը թախկացը-
րած հաւի ձուտը: Քալանթարովը ձիշդ ի-
մանալով, որ իր հարեանի տղէն էն ձուտը
նրա տանիցն է տանում, գնացել է, որ զո-

ղացողի հօրը զանգատուի, որ հայրն էլ իր
որդկերանցը խրատէ էգուցիս բաներ չ'անելու:
Սեմէօնովն էլ լսելով, որ իր դրացի Քալան-
թարովը նրա որդու գողութիւնն է ասում,
բարկացել է սատուիկ էգ մտաին և ինչ ուշուց
(յիշողը) գուցէ էն Քալանթարովին ավել,
մինչև անգամ ասել էլ էր արմեաշկայ: Էսքա-
նով չէ բաւականացել, ուզեցել է քարով էլ
խօսել: Քալանթարովն էլ գնացել է և հաշ-
տարար դատաւորին (միրովոյ սո. դին) գան-
գատ է արել ու մի—մի բոլորը յայտնել:
Հաշտարար դատաւորը առաջ երգումով հար-
ցրել է վրաներին. ա. Կալաուող Օհանէզ Գէյ-
կարխանեանցը ինչպէս վկայ յայտնել է դա-
տաւորին, թէ յունիսի Ծ-ին թէ 10 ին ես
բանում էի նրանց հարեանի տանը և տե-
սայ, որ Քալանթարովը հաւի ձուտը ձե-
ռին գնաց Սեմէօնովի մօտ և ինչ որ ասաց:
Սեմէօնովը բղաւում էր նրա վրայ և ան-
վայելուչ բառեր էլ ասում էր և մինչև ան-
գամ ասում էր արմեաշկա. . . : Եւ էլ
տեսայ, որ Քալանթարովը փախաւ Սեմէօ-
նովի մօտից, բայց փախչելու պատճառը չի-
մացայ: Նրկորդ վկան է. Ալի—Հաջի—Աբ-
դուլ—Բահիմ օղլին էր, որը որ հաստատեց
առաջին վկայի խօսքերը, միայն էն զանա-
ղանու թեամբ, թէ, ես էգ ժամանակը զա՛-
նի շինում ուստի համար և թէ որովհետեւ
ուստի էն չէի իմանում, էգ պատճառաւ էլ
չիմացայ թէ չինովիկ Սեմէօնովը ինչպէս
խօսքեր էր ասում Քալանթարովին, միայն
էսքանս կարող եմ ասել, որ չինովիկ Սեմէօ-
նովը Քալանթարովի վրայ բղաւում էր և
տաներն էլ գետնին խփում: Էս բոլորը վե-
րելը պատմածներիցը հաշտարար դատաւորը
պարզ հասկացել է, որ չինովիկ Սեմէօնովը
անպատու է Քալանթարովին խօսքով և գործ-
ով. էս պատճառով էլ դատաւորը հիմնով-
ելով 104, 119, 122 յօդուածների վերայ քրեա-
կան օրէնքների և 134 յօդուածի զօրու-
թեամբ վճռել է անպատուող Սեմէօնովին
թանն օր քանէլ րալ:

Ուրեմն սիրելի կարդացող հիմայ էն-
պէս ժամանակ է, որ ողորի հարկաւոր չե-
ուշուց տալ և անպատուել, այլ օրէնքը
պահանջում է ամենաքաղաքավարի կերպով
վարուել ամէնքի հետ:

— Ծանօթներէցս մէկը այս օրերումս
պատահելով պատմեց այս նոր լուրը: Մի

երկու տարի սորանից առաջ, ասում էր նա, իմ ազգականիս տանը կար մի Հայ ծառայ, ինքը Հին Նախիջևան քաղաքից: Ասում էր ծանօթս, թէ էդ ծառայի անպիտան վարքը նկատելով դուրս անել տուեցի ազգականիս տանիցը: Անցեալ կիւրակի օրը ման եմ գալի եարմուկումը (Ռուսաց բաղարումը) մէկ էլ անանեմ էդ իմ երկու տարի սորանից առաջ տեսած ծառէն էլ ման է գալիս: Մօտ պնացի, ասում է, և հարցրի խօսա չէ ծանաչում իրանց երկրացի մի հասակաւ որ ծառայ: Նա ինձ պատասխանեց, որ էլ ծառայութիւն (բժու թիւն) չէ անում այժմ, այլ մանկավարժութեամբ է պարապում մի Հայոց աղջկանց զարդում: Էս էլ քեզ նոր բան . . . Ծառայ — Դռնակար:

— Պատմում են, թէ էս տարի, մի քանի ամիս կը լինի, ինչ որ Ստամբուլում մի երեւելի Հայ մարդ է մեռել: Դա է Յովհաննէս պէյ Տատեանը: Ասում են, թէ լաւ մարդ է ելել, միշտ լաւն է մեռնում. վատը խոչի մեռնի. համա, սա հասակով էլ մեծ է ելել: Ասում են թէ, դա հէնց ծնած օրից բաղդաւոր էր էնպէս որ, դրա հայրը էն օրը, որ դա պէտք է ծնւելէր, Սէլիմ Սուլթանին ցոյց տալիս է ելել նոր աւարտած Ազատլըի վառօդարանի շինութիւնը, և երբ Սուլթանը խմացելէ, որ էդ օրը Յովհաննէսը ծնւելէ, նրա համար ամանական է նշանակել: Էդ պատահելէ 1798 թուականին: Երբ Յովհաննէս պէյը իր ուսումը աւարտում է և երիտասարդ է ըլլում, Սուլթան Մահմադը նշանակում է նրան անօրէն թղթաշինութեան և արքունի նաւարանի պէտք եղած բամբակի դործարանների վրայ:

Հօր մահուանից յետոյ Յովհաննէս պէյը Սուլթանից ստացաւ և իր հօր պաշտօնը այսինքն Ազատլըի վառօդարանին տնօրէն անուանեցաւ: Հանգուցեալը շատ լաւ լաւ բաներ է արել իր տէրութեան համար և երբ որ Արդիւլ-Մէճիտը տեսնելով Յովհաննէս պէյի հաւատարիմ ծառայութիւնը, հարցրել է, թէ «ինձանից ի՞նչ շնորհ կուզեմ, խնդրիր կը տամ»: Յովհաննէս պէյն էլ մոռանալով իրան և իր ընտանիքը, խնդրել է «Փրկէ՛ հիւանդանոցի համար հաց և միս, ու Սուլթանն էլ տուել է: Ասում են տեսնողները, որ Ստամբուլի Հայերը մի մեծ հիւանդանոց ունեն էնտեղ, մէջը ուսումնա-

րան էլ կայ, դժանոց էլ կայ և ուրիշ բաներ խեղճ Հայ խալիսին օգնելու համար: Եւ թէ այժմեան Արդիւլ-Ազիզ թագաւորն էլ էդ Փրկէ՛ան հիւանդանոցի համար ձմեռւայ փէտն է տալ տալիս:

Ասում են, թէ Յովհաննէս պէյը իր ծախսով մի եկեղեցի է շինել տուել, երկու զարդոցներ և շատ տեղի զարդոցներ շինելու մէջ էլ օգնել է: Եւ թէ դրա ծախսով էլ շատ Հայերէն զրեր են ապուել, զորօրինակ ընդհանուր պատմութիւն, աշխարհագրական տախտակներ, երկրագունդ և այլն և այլն. . .

Յովհաննէս բէյը խօս լաւ մարդ էր ու լաւ, ասում են, որ չորս տղայ է թողել, որոնք մէկմէկուց լաւ են և իրանց հօր և պապերի յիշատակը աւելի կը փառաւորեն, ու իրանց ազգին էլ օգնական կը լինեն. . . տացէ Աստուած:

— Թէպէտ «Հայկական աշխարհ» օրագրի կանոններով, պէտք է որ ամենքը մի գիր դուրս գար. բայց էսքան տարվայ մէջ չի պատահել, որ մի քանի ամիս էդ օրագիրը շարունակաբար դուրս էր եկել իր ժամանակներին: Առաջ ասենք ստորագրողների թիւը քիչ էր. էս տարի խո ինչպէս ինքը ասում է, շատացել է, ուրեմն ինչո՞ւ իր ժամանակներին, ամեն ամիս, չէ տպւում և չէ հրատարակւում: Եթէ Հայկական աշխարհ-քումը կարդաս, կ'իմանաս որ իր ժամանակներում չը դուրս գալու պատճառ էն է, որ յօդուածներ շատ ունէ և էդ է խանգարում նրան ամէն ամիս մի — մի տետրակով տպելը:

Կարելի է էս լինի նրա պատճառը և որ խօսում են ու ևս էլ լսեցի, թէ չորս ամսուանը միասին մտադիր է տպելու՝ երկու ամսուանը անցեալ ամիսների, իսկ երկու ամսուանն եկող երկու ամիսներինը. . . Սա վատ բան չէր լինի. . . Էս էլ վարձատրութիւն կ'լինի ընթերցողներին անցեալի համար:

— Ռուսաց Кавказъ լրագրումը հետեւեալ բանն էր տպած:

Ստամբուլի Սուլթանի թախտ նստելու տօնին Սուլթանը ընդունում է պաշտօնական կերպիւ բոլոր մեծամեծ պարոններին: Դրանց կարգումն են և ամէն ազգի պատրիարքները էս կարգով: Ամէնից առաջ ներկայանում է Բերձէնների (Յոյների) պատրիարքը, յետոյ Հայ — Լուսաւորչականների պատրիարքը, յետոյ Հայ — Փռանդներինը յե-

տոյ պրօտեստանտներինը և վերջապէս Ջըհուաների խախամը (բավներ): Էս տարի կի էդ կարգը մեծ — վեզիրի այսինքն Ալի — փաշի կամքով փոխվեցաւ. . . Հայ — փռանդների պատրիարքը առաջ պիտի ներկայանայ, յետոյ Հայ — Լուսաւորչականներինը: Էս որ իմացաւ Արիստակէս Հայ պատրիարքի տեղապահը, հարցրեց Ալի փաշից դրա պատճառը: Նա էլ, թէ դու փոխանորդ ես, էս պատճառաւ: Արիստակէսն սրան պատասխան տուեց, թէպէտ, ասում է, ես փոխանորդ եմ. բայց իմ ժողովուրդս աւելի է, քան թէ Հայ փռանդները: Ալի — փաշէն Պիղատոսի խօսքերով է պատասխանել սրան «դու ինչ զրեցի, զրեցի»: Սրա վրա Արիստակէսի ջիգրը եկել է և հէնց էն նմուտին — էվէտ իր չորս եպիսկոպոսների հետ դուրս է գնացել և չի ներկայացել Սուլթանին: Միւս օրն էլ խոնքերը է տուել մեծ. վեզիրին իրան հրաժարելու էդ պաշտօնից. բայց խնդիրը տեղը չէ հասել, թագրերէն: Եւ ասում են, թէ էդ օրը մեծ բաղմութիւն է հաւաքվել Հայոց պատրիարքարանի մօտ, որը որ շատ հաւանել է տեղապահի հաստատ կամքը մեծ — վեզիրի գէմ բռնած գործում և թէ ստորագրութիւն են հաւաքում այժմ նրան պատրիարքութիւն տալու համար:

Յրանցու գի «Monde» կոչված լրագրումն էլ էդ բանի մասին տպած է, թէ վարմունքը ցոյց է տալիս, որ քրիստոնեաները ցանկանում են Պամանեան լծի տակից դուս գալ, ազատվել: Աւելի հեռու չէ այն ժամանակը, ասում է Monde անուն լրագիրը, երբ որ էդպէս աշխարայ ընդդիմանալը Սուլթանի-հէնց իրան պալատումը մինչև անգամ մտքով չէր անց կենայ նրա քրիստոնեայ հպատակների:

ԹՈՓԱԼ:

յուլիսի 30-ին:

ՅԱՏԱՅՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ:

ՆՈՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ:

Հրահանգ Քերականութեան

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵՁՈՒԻ

Աշխատասիրութիւն

Մեծագոյն Քառասունի Գործակալ:

Օրերումս մամուլից դուրս եկաւ այս անուն մի դասագիրք ազգային դպրոցների համար, ցանկացողները կարող են ստանալ Ալազանի թիւերէն զբաղմունքները զինք մի ուրիշ թիւով առնալ. հարկը հատուկ առնողին տալ էլ աւելի կը տրուի, որոյ Յառաջադրանքներուն մի յօդուածը արժան դասեցինք այս անգամիս լրագրիս միջոցաւ հրատարակել 'ի գիտութիւն ցանկացողաց:

Մեր Հայոց ազգային դպրոցներումս ուսանող համբաւաց դիւրին կերպով, կարծ միջոցումս հայերէն լեզուի կանոնները ուսանելու նպատակաւ, երկար ժամանակաց 'ի վեր ուսուցչական պաշտօնումս զանազան տեսակ քերականութեանց վերայ փորձառութեամբս փոյթ անձին կալայ նոյններից զտուած, այն այս համառօտ քերականութեան հրահանգը 'ի պարզ և դիւրեմաց ոճով աշխատասիրել. որոյ տմէն մի սահմանները հեշտ կեցութիւն ըմբռնման համար՝ հարց պատասխանով, բանին մասունքը՝ հարկաւոր պարագաներով, Անուան և Գերանուան հոլովները ըստ ուղղութեան հին քերականութեանց. հոլովմունքները, և բայի խանարհմունքը այր ու բենի կարգաւ, իսկ երկրորդ մասի հարկաւոր դատուած կանոնները պարզ վերլուծութեան կարգով շարադրեցի. և 'ի վերջումս համբաւաց կանոնաց զբառաւ օրինակներ հեշտ կեցութիւն զանեւում համար՝ արժան դասեցի իւրաքանչիւր կանոնաց համաձայն աշխարհաբառ օրինակներ զրել: Ապա մնայ ազգասէր ուսուցչաց դասախօսութեան միջոցում 'ի գործ դնել աղիւս եղանակաւ, զգալի ապացոյցներով, գոծական կերպով հրահանգել, և ընթացուցանել իրանց խնա-

մոց յանձնուած աշակերտներին գէպի յառաջադրանքի թիւն ասարեւել:

Մ. Գ. Փ.

Ստանի վիճակային կոնսիտորիային Հայոց Վրաստանի և Իմերեթի յ Գ-ն սեպտեմբերի 1869 ամի ունի լինել երկրորդական անդալախօսութիւն (вторичный торгъ) և 'ի 12-ն նոյն ամսոյ կրկնանդալախօսութիւն, վասն տալոյ կապալու զպատկանեալ Աթոռոյն սրբոյ էջմիածնի ողիւզաբեր և մրդաբեր այգին, որ յեկեալէ տալոյ քաղաքի: Զնախագիծ պայմանացն (կանդիդատ) մարթէ տեսանել 'ի կոնսիտորիային և 'ի Հոգեւոր կառավարութեան հայոց եկեալէ տալոյ: Յանկացողքն պարտին ներկայանալ յանդալախօսութեան հանդերձ օրինաւոր զբաւականաւ:

Ատենադպիր Ա. Տէր Միսաէան:

Ներսիսեան ազգային—հոգեւոր դպրոցումս օգոստոսի 11 առաւօտեան 10 ժամից մինչև 12 ժամը կ'լինի ուսուցչականի զհանդիման անդալախօսութիւն, առանց կրկնանդալախօսութեան, Ներսիսեան հին ուսումնարանի ներքին յարկի 27 նորաշէն կրպակները կապալաւ տալու համար: Յանկացողները կարող են ներկայ գտնվիլ, բերելով իրանց հետ իւրեւ զբաւական կամ առձեռն պատրաստ զրամ կամ բանիկ տոմսակներ. իսկ կանդիդատն կարող են կարգաւ ամէն օր 10-ից մինչև 12-ժամը հոգաբարձութեան դիւանատանը:

Շուտով տպագրական մամուլի տակից լոյս աշխարհ կը դուրս գայ Մանկական աշխարհ կոչված գրքի երկրորդ հատորը, թարգմանութիւն Ռուսերէնից պ. Կամսարայ Տէր Դաւթեանց:

ԱՌԿԱՍԵԱՆ ուսումնական վարչութեան հոգաբարձուի խորհուրդի որոշմամբ տանու ուսուցիչ Ամիրաղովի կրկնողական դպրոցը փոխվել է տղայոց պանսիօն: Այս ուսումնարանի նպատակն է պատրաստել նորա մէջ կրթվող պատանիներուն կամ կրթիկական և բէպական գիմնազիօններումս իրանց ուսումը շարունակելու համար և կամ վաճառականութեան համար: Օտար քաղաքացիների թիւութեան համար պանսիօնում ընդունվում են և լիաթոշակ աշակերտներ: Ուսումը կ'շարունակվի և ամառվան արձակուրդի ժամանակ թէ նոցա համար, որոնք պատրաստվում են գիմնազիօն մանկու, և թէ լիաթոշակ աշակերտների համար, որոնց տուած է վերաքննութիւն: Պանսիօնի մանրամասն կանոնադրութիւնը ցանկացողները կարող են այն ստանալ պանսիօնում, որ գտնվում է Սոլովակում, Այգինների փողոցում, Շաղինովի տանը (*):

(*) Ծանօթ. Սոյն այս պանսիօնը ուսումն է տալիս ձրի տան աղքատ ծնողաց որդոց, որոնց քաղաքային վարչութիւնը ընտրում և նշանակում է: Խմբ.

Հրատարակիչ Հ. ԷՆՖԻԱՃԵԱՆՅ
Խմբագիր Պ. ՍԻՄԵՕՆԵԱՆՅ.
Ի Տպարանի Հ. Էնֆիաճեանցի ընկ.
Ի տան. Ձիթախանց.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ АВГУСТА 2 1869 Г.
ТИФЛИСЬ.